

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

JUDr. Matěj Myška, Ph.D.

Habilitační práce

Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí

Oponent

Profesorka JUDr. Markéta Trimble, Ph.D., J.S.D.

**Pracoviště opONENTA,
instituce**

William S. Boyd School of Law, University of Nevada,
Las Vegas

Na základě jmenovacího dekretu ze dne 16. listopadu 2020 předkládám tento oponentský posudek na práci dr. Myšky „Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí“.

Dr. Myška se ve své habilitační práci zaměřil na jedny z nejproblematictějších otázek současného autorského práva: aktuální otázky výjimek a omezení k výlučným právům, které autorské právo poskytuje, a to zejména ve světle potřeb, které uživatelé předmětů ochrany (uživatelé autorskoprávně chráněných děl) mají v rámci své činnosti v prostředí digitálních sítí.

Otázky výjimek a omezení jsou aktuální zejména s ohledem na pokračující vlnu odporu k tomu, co řada kritiků vnímá jako trend posilování výlučných práv. Zatímco jiní poukazují naopak na oslabování výlučných práv vlivem možností, které digitální technologie přinesly, kritici posilování práv zdůrazňují překážky, které tato práva kladou například k přístupu k informacím a vzdělání, k efektivnímu a inovativnímu fungování internetových služeb, a k podněcování další tvorby. Spory mezi zastánci výlučných práv a proponenty širších výjimek a omezení se odrážejí na vnitrostátním a evropském poli, například při vyjednávání a následné implementaci ustanovení o odpovědnosti poskytovatelů služeb pro sdílení obsahu na internetu, a jsou také permanentní součástí vyjednávání na poli mezinárodním.

Vliv digitálních sítí na diskuse o výjimkách a omezeních je zásadní. Digitální sítě vynesly autorskoprávní otázky do popředí a učinily z nich téma vyvstávající v každodenním životě

nejen odborníků, ale také běžných uživatelů. Digitální sítě zásadním způsobem ovlivňují myšlení o výjimkách a omezeních kvůli novým možnostem tvorby, rozmnožování a sdílení autorskoprávně chráněných děl, které tyto sítě přinášejí. Zároveň jsou digitální sítě účinným nástrojem kritiky autorského práva, v níž hrají nemalou úlohu poskytovatelé internetových služeb, jejichž zájmy se prolínají, avšak ne vždy nutně přesně shodují, jednou se zájmy uživatelů, jindy se zájmy zprostředkovatelů jiných služeb, a někdy dokonce i se zájmy držitelů autorských práv.

Autor ve své práci postupuje metodicky – od cílů a ospravedlnění autorského práva, přes vyvažování zájmů v autorském právu, definici uživatele a jeho zájmů, zvážení technického vývoje a jeho dopadu na autorské právo, po samotné otázky výjimek a omezení. Originální a velmi přínosnou je část objasňující pojem uživatele, jež shrnuje četné odkazy na uživatele v literatuře a judikatuře (str. 30 a násl.) a rovněž vysvětluje zdroj úvah o právech uživatele jakožto protiváhy k výlučným právům. I když nejde o první práci zaměřující se na uživatele a jeho roli v autorskoprávním kontextu, jde o podstatně rozšiřující pojednání, reflektující jak zahraniční, tak český právní vývoj. Vynikajícím příspěvkem práce je rovněž její část o privátní autonomii a výjimkách a omezeních – tedy o tématu, které je často podceňováno a opomíjeno.

Zatímco podstatná část práce shrnuje stávající poznatky a představuje nejnovější vývoj, autor nabízí také pohled *de lege ferenda* a předkládá konkrétní návrhy řešení problémů nastíněných v díle. Tyto návrhy se týkají tří okruhů problémů: (a) třístupňového testu, (b) technických prostředků vymáhání ochrany a (c) privátní autonomie. Autorovy návrhy se mohou zdát radikální, ale jistě by mohly být vhodně korigovány podle toho, jak by byly návrhy usměrněny v rámci implementace.

Významným přínosem díla je zasazení české autorskoprávní vědy do kontextu zahraničního vývoje; toto zasazení nejen přispívá k ucelenosti diskuse celé problematiky, ale také vyzdvihuje přínos českých autorů, jejichž hlasy nejsou vždy adekvátně reflektovány v dílech, která se sice prezentují jako srovnávací, avšak často odkazují jen na zahraniční prameny a nevěnují dostatečnou pozornost české právní vědě.

Dílo úspěšně shrnuje aktuální vývoj a bude jistě vyhledávaným zdrojem bohatých odkazů na související literaturu a judikaturu. Pro českého čtenáře s omezenými jazykovými znalostmi bude pak práce také cenným oknem do zahraničního dění, které je v díle, zásadně postaveném na komparativním přístupu, výborně zachyceno. Přínosem práce je také autorův detailní a metodický přístup k terminologii, jejíž přesnost je pro autora, dobře informovaného o

vývoji oboru v zahraničí a znalého zahraniční literatury, zjevně velmi důležitou. Ocenit lze rovněž, že v diskuzi projektu „European Copyright Code“, kterému je autor zjevně pozitivně nakloněn, autor nezastírá kritiku, které byl tento projekt některými komentátory podroben.

Autor ve své práci čelí jedněm z nejproblematictějších otázek autorského práva. Je tedy logické, že jeho dílo nemůže poskytnout jednoduchý recept na vyřešení všech složitých otázek, které vyvstávají v souvislosti s úpravou výjimek a omezení k výlučným právům. Autor se zhostil problematiky bez zbytečných zjednodušení a s patřičnou úctou ke složitosti dané problematiky, a navíc dokázal navrhnout konkrétní kroky *de lege ferenda* vycházející z jeho analýzy.

Kde by práce mohla pokročit dále a nabídnout kritičtější nahlédnutí některých otázek je například v bodě zavádění „fair use“ či polootevřených nebo kombinovaných norem v zemích bez precedenčního systému. Důležitou součástí systému, který spoléhá na standardy namísto přesně formulovaných pravidel, je závazná judikatura – precedenty, které zpřesňují výklad standardů a jejich aplikaci. Bez precedenčního systému by systém „fair use“ nebo podobný otevřený či polootevřený systém mohl vést k nežádoucí nízké úrovni právní jistoty a tím zkomplikovat fungování autorskoprávních norem. Autor nastiňuje diskuzi tohoto tématu (str. 180 a násl.) a bylo by přínosné zvážit, zda jsou skutečně srovnatelné soudní výklad obsahu výlučných práv v bezprecedenčním systému na straně jedné a tvorba precedentů ohledně výjimek a omezení v systému precedenčním na straně druhé.

V budoucnu by se autor mohl vrátit k úloze zájmů „uživatelů“ a situaci v USA, kde se doktrína „fair use“ zvolna posunuje z pozice „affirmative defense“ (str. 182) do pozice součásti nároku držitele práv, čímž se důkazní břemeno přesouvá z porušitele práv na držitele práv. Tím dochází k zlepšení pozice údajného porušovatele práv a k procesněprávnímu upřednostnění uživatelů. Bude zajímavé sledovat, zda tato procesněprávní změna bude mít v praxi vliv na hmotněprávní stav a vést k rozhodnutím, která budou ve výsledku více upřednostňovat práva uživatelů.

Další téma, kterého by se autor v budoucnu rovněž mohl zhostit, je otázka vhodného nastavení článku 17 směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu s cílem povzbudit inovativní činnost zprostředkovatelů (str. 223). Je nutné přivítat, že autor zahrnul diskuzi této směrnice do své práce navzdory tomu, že jde o relativně nový právní předpis, o jehož implementaci a fungování toho ještě mnoho není známo. Podobně jako v případě článku 512 autorského zákona USA bude otázkou, zda článek 17 nastavuje správnou rovnováhu, aniž by

vytvářel prostředí, ve kterém se zprostředkovatelům vyplatí nástroje preventivních opatření vůbec nevyvíjet.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce:

- (1) Může být legitimita autorského práva zachována (nebo znovu získána) pouze zavedením *dalších* výjimek a omezení? Jak by zavedení dalších výjimek a omezení legitimitu autorského práva posílilo, a jak by bylo možné stanovit, kdy bylo dosaženo žádoucí rovnováhy, a to mimo jiné i s ohledem na prolínání zájmů držitelů práv, prostředníků a uživatelů? Je legitimita měřítkem této rovnováhy?
- (2) Z předložené práce se jeví, že zavedení polootevřené ani otevřené normy nemusí ještě garantovat adekvátní rovnováhu v autorském právu (či více „prouživatelské“ prostředí). Pokud tomu tak skutečně je, jak je tedy možné tuto rovnováhu zajistit i po případném zavedení polootevřené nebo otevřené normy?
- (3) Prostředí digitálních sítí přispělo k rozvoji různých obchodních modelů, které nejprve z velké části ignorovaly autorská práva a posléze inovativním způsobem reagovaly na různá omezení vyplývající z autorských práv. Zdá se, že i velmi kritizovaná nová ustanovení práva Evropské unie, jako je například článek 15 směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu, nakonec povedou k vytvoření nových obchodních modelů. Nejsou tedy takové nové obchodní modely dostatečnou odpovědí na technický vývoj a nejsou tudíž úvahy o nových výjimkách a omezeních již do jisté míry irelevantní?

Závěr:

Habilitační práce dr. Matěje Myšky „Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí“ ***spĺňuje*** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Občanské právo.

V Las Vegas dne 15. prosince 2020

